

Näkökulmia luvun 4 tehtäviin ja kuviin

1. Mitä eroa on käsitteillä

a) linna – linnalääni – linnanpäällikkö

- Linna on vallatun tai hallitun alueen keskus, jossa on sotajoukkoja tukemassa kruunun valtaa ja osoittamassa, kenelle valta kuuluu.
- Linnalääni on ruotsalainen hallintoalue, jota johtaa linnanpäällikkö, joka edustaa paikallista vallankäyttöä.
- Linnanpäällikkö johtaa joko linnaa tai linnalääniä. Hänen kuuluu kerätä veroja, hoitaa puolustusta, jakaa oikeutta ja hoitaa hallintoa.

b) verikosto – sovintosakko – sakko?

- Verikosto oli sukuyhteisöjen aikaan käytössä ollut rangaistustapa, joka kohdistettiin rikosentekijään ja mahdollisesti jopa hänen koko sukuunsa. Ajatus oli, että uhrin lähin miespuolinen sukulainen kostaa teon.
- Sovintosakko tarkoitti aineellista korvausta, joka maksettiin uhrille tai hänen suvulleen kärsityn vahingon hyvittämiseksi.
- Sakko oli oikeuden määräämä rangaistus useimmista rikoksista. Se jaettiin keskiajalla kolmeen osaan niin, että asianomistaja sai kolmasosan, kihlakunta toisen kolmasosan ja kruunu vielä yhden kolmasosan.

2. Millainen oli kuninkaan asema Ruotsin valtakunnassa keskiajalla?

- Kuninkaan asema ei ollut erityisen vakaa, koska hänet valittiin vaaleilla eikä hänen valtansa periytynyt pojille tai tyttärille (vaalikuninkuus).
- Kuningas oli riippuvainen valtakunnan mahtimiehistä ja suvuista, sillä valtakunnan mahtimiehet valitsivat kuninkaan. Hänen oli siis miellytettävä tarpeeksi suurta valitsijoiden joukkoa.
- Kuningas tarvitsi tuekseen varallisuutta ja suuren asemiehistön, jonka avulla hän tarvittaessa puolusti asemaansa.
- Kuninkaan asema alkoi vahvistua, kun hän sai kirkon tuen taakseen. Kumpikin taho tarvitsivat toisiaan.
- Kuningas päätti monista asioista, mutta joillekin asioille hän tarvitsi maakuntakäräjien vahvistuksen.
- Kuningas ei itse päättänyt kaikista asioista, vaan tarvitsi valtaneuvoston tuen. Valtaneuvoston tuli olla kotimaasta.

3. Millä tavalla kuninkaan valta näkyi Suomen alueilla?

- Kuninkaan valta näkyi erityisesti siinä, että Suomeen ruvettiin rakentamaan linnoja, jotka olivat maallisen hallinnon keskuksia.
- Linnanpäälliköt olivat pitkään pelkästään ruotsalaisia. He edustivat Suomessa kuninkaan valtaa.
- Linnaläänit palautuivat aina kuninkaalle, mikä ilmensi kuninkaan valtaa.
- Aikaa myöten Suomeen rakennettiin alueellinen ja paikallinen hallinto.
- Ruotsin lait tulivat voimaan Suomen alueella.
- Suomen alueelle tuli Ruotsin kuninkaalle uskollisia joukkoja.

4. Minkälaisia rangaistuksia rikoksista määrättiin keskiajalla?

- Sakko oli yleinen rangaistus monista rikoksista.
- Miehiä rangaistiin naisia suuremmilla sakoilla.
- Kuolemanrangaistus langetettiin esimerkiksi murhasta.
- Käytössä oli myös häpeärangaistus eräistä rikoksista.

5. Perustele väite: Kruunu halusi yhtenäisen lain koko valtakuntaan.

- Sukuyhteisöissä riitoja soviteltiin kokouksissa, joita kutsuttiin käräjiksi. Toisaalta verikostolla oli tärkeä asema rikoksen kostamisessa ja rikollisen rankaisemisessa.
- Ruotsin kehittyessä yhtenäiseksi kuningaskunnaksi tuli tarve myös yhtenäiselle laille.
- Kuningas halusi nousta paikallisten sukujen ja mahtimiesten yläpuolelle, mikä onnistuisi yhtenäisen lain avulla, koska se ulottuisi valtakunnan joka kolkkaan ja syrjäyttäisi sukujen vallankäytön lainkäytössä.
- Keskiajan kuluessa kuningas sääti monia rauhanlakeja ja maanlakeja, joiden avulla pyrittiin yhtenäistämään oikeudenkäyttöä koko valtakunnassa.

6. Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja on keskiajan rangaistusten ja nykyisten rangaistusten välillä?

- Kuolemanrangaistus ei ole enää käytössä Suomessa.
- Häpeärangaistus on poistettu.
- Sakko on edelleen hyvin yleinen rangaistus.
- Vankeusrangaistus on nykyisin yleinen, mutta keskiajalla sitä ei vielä käytetty.

7. Tutustu netissä Suomen keskiaikaisiin linnoihin ja valitse niistä yksi. Mitkä syyt johtivat linnan rakentamiseen?

- Opiskelijan oma vastaus.

8. Ruotsin kuningas Birger Maununpoika laati vuonna 1316 suojelukirjeen eli turvakirjan Karjalan naisille. Se on ilmeisesti vanhin Suomessa säilynyt asiakirja. Lue Karjalan naisrauhan teksti.

a) Mikä oli Karjalan naisrauhan tarkoitus tekstin mukaan?

- Naisia pyrittiin suojelemaan ulkoisilta uhilta.
- Ruotsin muilla alueilla voimassa ollut naisrauha laajennettiin Karjalan alueelle.

b) Pohdi, mikä merkitys kirjoitetulla naisrauhalla oli yhteiskunnalle, naisille ja kuninkaalle.

- Kuningas pyrki vakiinnuttamaan valtansa vastikään Ruotsin valtakuntaan liitetyillä itäisillä alueilla.
- Kuninkaan tärkeimpiä tehtäviä oli turvata rauha hallitsemallaan alueella.
- Kuningas antoi erityisen suojan niille väestöryhmille, jotka eivät voineet itse sotimalla turvata rauhaansa.
- Tämä liittyi yleiseen eurooppalaisen käsitykseen hyvästä hallitsijasta: hallitsijan tuli taata rauha ja suojella vähäosaisia.
- Kuningas pyrki myös sitomaan lainsäädännöllisesti nämä itäiset alueet muuhun Itämaahan.

c) Mitä muuta lakitekstin perusteella voi päätellä Ruotsin valtakunnasta?

- Maassa on kuningas, joka hallitsee monia alueita.
- Valtakunta on kristitty.
- Maassa on ylhäisiä hallintomiehiä, kuten drotsi ja valtaneuvokset.
- Kuningas säätää lait, mutta ylhäisön suostumuksella.
- Lakia rikkoville määrätään kuninkaallinen rangaistus.